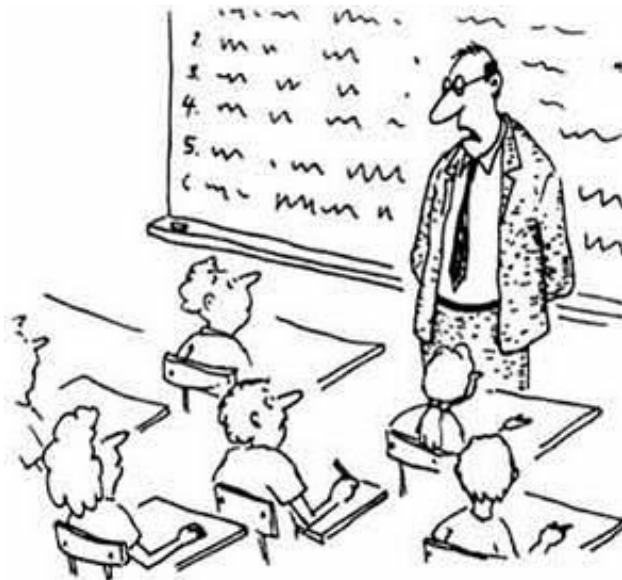

OUDERBETROKKENHEID & LEERLINGPARTICIPATIE

"I expect you all to be independent, innovative, critical thinkers who will do exactly as I say!"

Gelijke Kansen - Onderwijs
Campus Blairon 200
2300 Turnhout
014 40 96 31
onderwijs@turnhout.be

Inhoudstafel

1. Inleiding	p.3
2. Ouderbetrokkenheid	p.4
2.1 Ouderbetrokkenheid: een verkenning	p.4
2.2 Ouderbetrokkenheid: domeinen	p.4
2.3 Werken aan ouderbetrokkenheid	p.5
2.4 Ouderparticipatie in het secundair onderwijs	p.5
2.5 Knelpunten en achtergronden bij ouderbetrokkenheid in het secundair onderwijs	p.6
2.5.1 Gebrek aan contact	p.6
2.5.2 Gebrek aan informatie	p.6
2.5.3 Niet gestelde of verkeerde verwachtingen	p.6
2.5.4 Wat met het onderwijsondersteunend gedrag?	p.7
2.6 Tips om de samenwerking te verbeteren	p.7
2.6.1 Verbeteren van het contact	p.8
2.6.2 Verbeteren van informatieoverdracht	p.8
2.6.3 Wederzijdse verwachtingen bij ouders en school	p.11
2.6.4 Investeren in onderwijsondersteunend gedrag	p.11
2.7 Praktische tips die de ouderbetrokkenheid ten goede kunnen komen	p.11
2.8 Ouderbetrokkenheid: enkele slotbedenkingen	p.11
3. Leerlingbetrokkenheid en –participatie	p.12
3.1 Leerlingbetrokkenheid of –participatie?	p.12
3.2 Leerlingparticipatie: waarom?	p.12
3.3 Leerlingparticipatie: hoe?	p.12
3.3.1 Vier Veronderstellingen	p.12
3.3.2 Voorbeelden van leerlingparticipatie	p.13
3.4 Leerling versus leerkracht	p.14
3.5 Leerlingparticipatie: kwaliteit	p.14
3.6 Leerlingparticipatie/betrokkenheid: enkele slotbedenkingen	p.15
4. Didactisch materiaal	p.15
4.1 Documentatiecentrum Atlas Turnhout	p.15
4.2 Huis van het Nederlands	p.15
4.3 Babel: telefonische tolkdienst	p.16
4.4 Sociaal Tolkdienst Stad Turnhout	p.16
4.5 Onthaalbureau Prisma	p.16
4.6 Links op de computer en meer lezen?	p.16
5. Bronnen	p.17
6. Tot slot	p. 17

1. Inleiding

Ouders zijn belangrijke partners van de school. Zij zijn immers de eerste verantwoordelijken voor de opvoeding van hun jongeren. De betrokkenheid van ouders op school is erg belangrijk, ook in het secundair onderwijs. Om betrokkenheid te verhogen, moet je ouders bereiken. We zien immers weinig ouders van leerlingen uit het secundair onderwijs aan de schoolpoort. Ouders kan je ontmoeten op officiële momenten zoals een inschrijving, een schoolraad of ouderraad, maar er zullen extra inspanningen nodig zijn om ouders te bereiken die de stap naar school niet zetten.

Een school zou op regelmatige tijdstippen een zo breed mogelijk publiek moeten aanspreken. In deze gids gaat de aandacht naar de communicatie tussen ouders en school. Want elke vorm van communicatie en betrokkenheid is waardevol, hoe bescheiden ook. We reiken een aantal suggesties aan.

In het secundair onderwijs is ook leerlingbetrokkenheid en -participatie van groot belang. Jongeren betrekken bij het onderwijs van de school maakt dat de jongeren zich gewaardeerd en gehoord voelen. Participatie leidt tot effectiever onderwijs, een beter contact tussen leerlingen en docenten en draagt bij aan een goede sfeer op school.

Leerlingen zijn de ervaringsdeskundigen bij uitstek op school. Vanuit hun waarneming en beleving kunnen zij veel zeggen over de sfeer, veiligheid en aankleding van het gebouw, en vooral ook over lesgeven en leren.

Leerlingparticipatie is dan ook een belangrijk element in de kwaliteitsontwikkeling van scholen.

Volgens leerlingen wordt het leren leuker en krijg je er het gevoel van dat het zin heeft wat je doet. In een tweede deel in deze gids kan je informatie rond deze materie terugvinden en eveneens handige tips en weetjes om uit te proberen.

De vraag is natuurlijk of een verhoogde ouderbetrokkenheid de leerresultaten en het welbevinden van jongeren verhoogt? Of is het zeker zo belangrijk om de leerlingen zelf te bereiken?

2. Ouderbetrokkenheid

2.1 Ouderbetrokkenheid: een verkenning

Werken aan ouderbetrokkenheid is een hele opgave en niet altijd de gemakkelijkste.

Ouderbetrokkenheid situeert zich op 4 niveaus:

- niveau van de eigen jongere
- niveau van klasondersteuning
- niveau van schoolondersteuning
- formeel participatieniveau

Alle ouders, zonder uitzondering, zijn op minstens één van deze niveaus betrokken, hoe minimaal dan ook. Hoe positiever de betrokkenheid van ouders, hoe beter.

Het schoolsucces van leerlingen is mede afhankelijk van het gezin en milieu waar ze in opgroeien. Leerlingen die interesse en positieve stimulansen van hun ouders ervaren met betrekking tot hun schoolse opdrachten, vorderingen en resultaten, zullen het beter doen dan diegenen die overal 'hun plan mee moeten trekken'. Hierbij moet wel rekening gehouden worden met de beperkingen van bepaalde gezinnen.

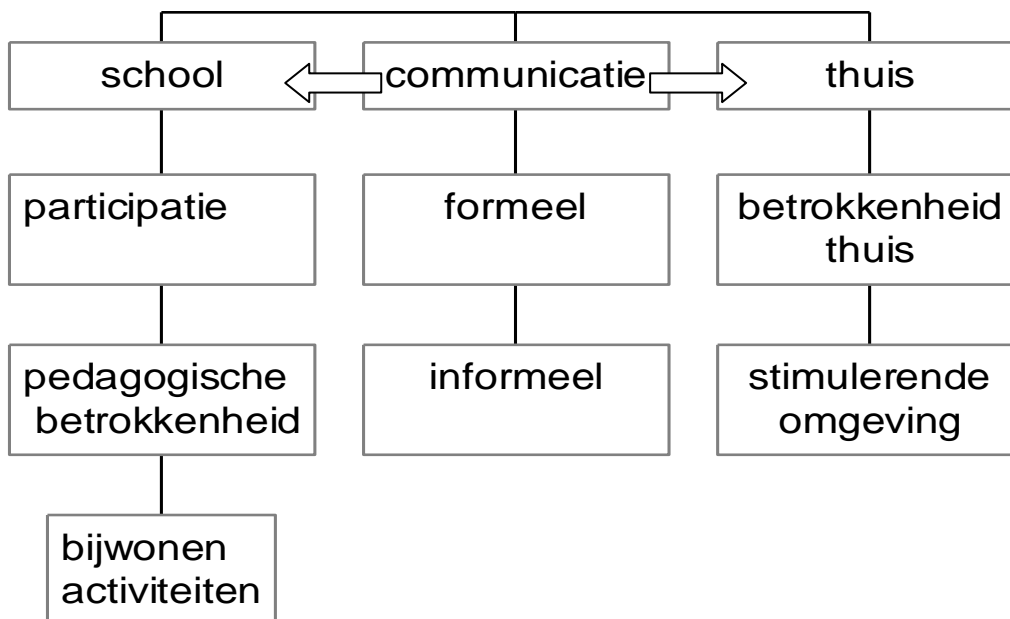
Lange tijd is gesteld dat vooral laag opgeleide ouders weinig tot niet betrokken waren bij de schoolloopbaan van hun kinderen. Dit is echter niet het geval. Deze ouders hebben wel degelijk interesse voor het onderwijs en beseffen maar al te goed dat een goede opleiding nodig is voor een succesvolle toekomst. De grote drempel is de communicatie met de school. Het contact en de samenwerking tussen de school en kansarme ouders komt moeizaam op gang. Om deze samenwerking te optimaliseren moet er een breed draagvlak zijn om participatie een reële kans te geven.

2.2 Ouderbetrokkenheid: domeinen

Ouders kunnen op verschillende manieren betrokken zijn:

1. Ouders zijn betrokken op school:
 - Participatie: ouders in ouderraad en/of schoolraad
 - Pedagogische betrokkenheid: helpen bij een schoolproject, voorstellen voor een pedagogische uitstap
 - Bijwonen van activiteiten: oudercontact, opendeurdag, voorstelling van een project van leerlingen
2. Ouders zijn thuis betrokken:
 - Betrokkenheid thuis: controle huiswerk, ondertekenen agenda
 - Stimulerende omgeving bieden: tijdschriften, boeken, bijwonen toneelstuk, bezoek aan bibliotheek, internetmogelijkheid
3. Communicatie tussen school en ouders
 - Formeel: bijvoorbeeld contact opnemen naar aanleiding van leerproblemen, gedrag op school
 - Informeel: bijvoorbeeld informele gesprekjes na een voorstelling van een leerlingproject of op een opendeurdag
 - Briefwisseling, schooltijdschrift, oudercontact, ...

ouderbereik

2.3 Werken aan ouderbetrokkenheid

Elke school heeft zijn eigenheid en deze wordt mede bepaald door de omgeving waarin ze zich bevindt. Een belangrijke opdracht voor iedere school is het opstellen van een omgevingsanalyse. In welke buurt ligt onze school? Uit welke wijken komen onze leerlingen? Welke knelpunten zijn er? Welke ondersteunende organisaties zijn aanwezig? Ook is het belangrijk dat elke school zijn houding en visie ten aanzien van ouderbetrokkenheid bepaalt.

Ouders zijn bereid om met de school samen te werken als de school het belang van een degelijke samenwerking met deze ouders erkent. Wanneer de school ervoor kiest om, vanuit een breed draagvlak, te werken aan een participatiebevorderend klimaat dan heeft men het meeste kans op slagen.

Werken aan betrokkenheid veronderstelt een openheid en investeringswil van alle betrokkenen.

Let hierbij op diversiteit! Wanneer men wil werken met een bepaalde doelgroep is het goed om deze ook echt te kennen. "Wordt zoals wij en alles is opgelost" (assimilatiemodel) is de meest simpele oplossing. Maar wanneer je kiest voor 'diversiteit als meerwaarde' zal je meer bereiken. De participatie van ouders uit een specifieke doelgroep zal gepaard moeten gaan met aandacht voor hun culturele achtergrond. Zij moeten ook hun waarden en normen kunnen inbrengen. De meerwaarde die een dergelijke culturele diversiteit met zich meebrengt, kan echte samenwerking mogelijk maken.

2.4 Ouderparticipatie in het secundair onderwijs

De overgang van basisonderwijs naar secundair onderwijs brengt voor leerlingen, maar ook voor ouders, een grote verandering met zich mee.

De knelpunten in verband met ouderbetrokkenheid in het basisonderwijs zijn heel anders dan in het secundair onderwijs. De meeste secundaire scholen zijn veel minder buurtgericht dan basisscholen. Dit brengt een vermindering van frequente informele contacten met zich mee. Ook hebben secundaire scholen heel wat aantrek van jongeren van buiten hun steden of gemeenten, waardoor er een zeer miniem contact is met ouders. Daarnaast hebben de meeste pubers niet graag dat hun ouders erg betrokken zijn bij wat ze doen op school.

2.5 Knelpunten en achtergronden bij ouderbetrokkenheid in het secundair onderwijs

2.5.1 Gebrek aan contact

Vanuit de ouders

- onvoldoende beheersen van de Nederlandse taal
- gebrek aan inzicht in eigen rol bij het onderwijs van hun kinderen
- gebrek aan tijd
- gevoel dat alles goed loopt
- drempelvrees

Vanuit de school

- onvoldoende vertrouwd met de culturele achtergronden
- missen van vaardigheden om op een juiste manier contact te leggen met bepaalde ouders
- te weinig tijd investeren in bepaalde groepen ouders
- gebrek aan tijd
- drempelvrees (leerkrachten secundair zijn minder gewend om met ouders om te gaan of om huisbezoeken te doen)

2.5.2 Gebrek aan informatie

Bij de ouders

- ouders dienen minimaal inzicht te hebben in de structuur en aanbod van het onderwijs; de complexiteit van het secundair onderwijs maakt dit niet eenvoudig
- info die de school aanbiedt is ontoereikend en nietszeggend (vaak opgesteld vanuit een 'middenklassedenken' en daardoor onbereikbaar voor een kansarme doelgroep)

Bij de school

- hebben geen weet van het beeld dat kansarmen en bepaalde allochtone ouders hebben over onderwijs
- zorgen voor vertalingen of het inschakelen van een 'brugfiguur' zijn een stap in de goede richting om informatie op een goede manier door te geven aan ouders

2.5.3 Niet gestelde of verkeerde verwachtingen

Van de ouders

- verwachtingen worden mee bepaald door de situatie in het land van herkomst (strikte scheiding school-gezin); in sommige culturen wordt van de school kennisoverdracht verwacht waarbij leerkrachten professionelen zijn en inbreng van de ouders is niet aan de orde
- aanbod in ons onderwijs gaat verder en ook andere vaardigheden (sociale, pedagogische, etc.) komen aan bod (dit kan bedreigend overkomen)

Van de school

- stelt bepaalde verwachtingen ten aanzien van de ouders met betrekking tot interesse in de schoolvorderingen van hun kinderen (aanwezigheid op oudercontacten zijn een minimale voorwaarde, opvolging van huistaken zijn een surplus)
- niet beantwoorden aan de verwachtingen roept snel het beeld op van geen interesse te hebben en leidt soms tot het stopzetten van investeringen in de ouders (en ook de leerlingen)

2.5.4 Wat met het onderwijsondersteunend gedrag?

Door de ouders

- onvoldoende vaardigheden om het onderwijs van hun kinderen te ondersteunen
- overtuiging van het alleenrecht op onderwijsbegeleiding van de school
- onwetendheid over het onderwijssysteem werkt onzekerheid in de hand

Door de school

- onvoldoende duidelijk over wat zij van ouders verwachten
- onvoldoende zicht op de belemmeringen die een rol kunnen spelen in bepaalde milieus

2.6 Tips om de samenwerking te verbeteren

Op welke wijze kan de ouderbetrokkenheid bevorderd worden en dit met speciale aandacht voor kansarme en allochtone ouders?

2.6.1 Verbeteren van het contact

Voor je aan ouderbetrokkenheid in het onderwijs kan werken moet er eerst een verbetering van het onderlinge contact ontstaan. Hiervoor stellen we 4 methodes voor:

a) Huisbezoeken

Voor al allochtone gezinnen, maar ook bij kansarme gezinnen kan dit een geslaagd initiatief zijn. Laat je niet te snel ontmoedigen indien je voor een gesloten deur staat. Praat over niet bedreigende dingen en leer de thuissituatie kennen. Het vraagt tijd en is geen garantie voor onmiddellijke ouderbetrokkenheid. Het is niet evident om als leerkracht secundair onderwijs op huisbezoek te gaan. Leerkrachten secundair onderwijs zijn hier niet echt mee vertrouwd en secundaire scholen tellen doorgaans veel meer leerlingen dan basisscholen. Het is een goede methode, maar misschien niet praktisch haalbaar voor alle scholen.

b) Brugfiguur

De brugfiguur als vertrouwenspersoon van de ouders kan positief werken, zowel binnen als buiten de school. Binnen de school kan er beroep gedaan worden op de leerlingbegeleider, islamleerkracht; buiten de school op een buurtwerker, aanspreekpersoon van de allochtone vereniging of vereniging waar armen het woord nemen, enz. Deze mensen hebben vaak een degelijke kennis van de culturele achtergrond en samenlevingsproblematiek van de doelgroep. Deze brugfiguur kan vaak een verhoogde aanwezigheid op de school bekomen. Eindresultaat is dat de brugfiguur zichzelf overbodig maakt en de school de contacten verder zelf in stand houdt.

c) Contactouders

Actieve ouders kunnen de rol van 'tussenpersoon' vervullen. Wanneer deze ouders zelf uit de te bereiken doelgroep komen, is dit een surplus.

Voordelen:

- ze zijn actief betrokken bij de school
- kennen de doelgroep en worden aanvaard
- vervullen een voorbeeldfunctie.

Nadelen:

- moeten de nodige ondersteuning krijgen
- continuïteit
- blijvend zoeken van ouders
- deze ouders kunnen moeilijk bemiddelen in conflictsituaties.

Deze contactouders kunnen moeilijk te bereiken ouders stimuleren om deel te nemen aan bv. een oudercontact. Zij kunnen op maat van de ouders vertellen wat er van hen verwacht wordt, wat de activiteit inhoudt en dergelijke.

2.6.2 Verbeteren van informatieoverdracht

In beide richtingen, zowel naar de ouders als naar de school toe, zal geïnvesteerd moeten worden. Het uiteindelijke doel is ouderbetrokkenheid op school bevorderen. Informatie kan op uiteenlopende wijze gegeven worden bijvoorbeeld: schriftelijk materiaal in de eigen taal, campagne via ondersteunende organisatie of scholen, organiseren van cursussen met participatief karakter, ...

- a) Oudercursussen
Cursussen over de structuur van het onderwijs en de rol die ouders kunnen vervullen. Meerwaarde is wanneer de cursus in de school gegeven wordt. Wanneer ze plaatsvinden in de lokalen van de zelforganisaties, is aanwezigheid van het schoolteam een surplus. Deze oudercursussen kunnen door verschillende instanties georganiseerd worden.
- b) Cursussen voor onderwijspersoneel
Cursussen over de leefwereld en de etnisch-culturele identiteit van een bepaalde doelgroep kunnen verhelderend werken. Ideaal is het wanneer deze cursussen gegeven worden, of mede ondersteund, door iemand uit de doelgroep. Deze cursussen kunnen door o.a. volgende organisaties aangeboden worden: Prisma vzw, Djapo vzw, enz.....
- c) Telefonisch contact
Een eenvoudig telefoontje kan soms wonderen doen. Het wordt als positief ervaren wanneer een leerkracht of directie, een ouder opbelt om een bepaalde boodschap extra te benadrukken. Let wel op, bij negatieve boodschappen via de telefoon verdwijnt de positieve ervaring.
- d) Schriftelijke communicatie (tips)
Agenda
 - Verduidelijk de gebruikte afkortingen op een kaartje in de agenda .
 - Gebruik steeds dezelfde volgorde bij het noteren.
 - Laat ouders communiceren met de leerkrachten via de schoolagenda.
 - Probeer op aantekeningen van de ouders in de schoolagenda duidelijk, snel en gericht te reageren.
 - Noteer niet enkel negatieve zaken of financiële vragen in de schoolagenda. Dit kan bedreigend over komen.
 - Tekst in het rood geschreven kan aanvallend of negatief overkomen.
Brieven
 - Gebruik eenvoudige woorden, korte zinnen en een duidelijke lay-out.
 - Gebruik een groot en duidelijk lettertype.
 - Vermeld een contactpersoon die een antwoord weet op vragen.
 - Het niet reageren op brieven heeft niet altijd te maken met geen interesse. Vraag waarom de brief niet ingevuld geraakte.
 - Kopieer een voorbeeld mee bij het opvragen van een document
 - Je kan je brieven steeds laten nalezen door het Centrum voor Basiseducatie op de leesbaarheid ervan.
 - Licht brieven zoveel mogelijk mondeling toe aan de leerlingen zelf en indien mogelijk aan de ouders.
 - Zorg voor extra brieven voor jongeren uit gescheiden gezinnen, nieuw samengestelde gezinnen, internaten, pleeggezinnen,
 - Vermeld op elke brief duidelijk het logo van de school voor de herkenning.

Schoolreglement

- Maak van het schoolreglement gebruik om kort aan ouders duidelijk te maken wat de school belangrijk vindt en welke gebruiken de school hanteert.
- Maak het schoolreglement concreet, eventueel met voorbeelden uit de dagdagelijkse praktijk. Wanneer het te algemeen en abstract is, lezen vele ouders het niet.
- Een korte samenvatting met de belangrijkste punten, moedigt lezen aan.
- Maak ouders bewust van het belang van een schoolreglement. Dit kan aan de hand van een powerpointpresentatie op een infoavond, een ouderbabbel,....

Rapport

- Maak het zo eenvoudig en concreet mogelijk.
- Organiseer momenten waarop de ouders samen met de leerkracht het rapport van de jongeren kunnen overlopen.
- Omschrijf vakken of specifieke onderdelen van een vak in begrijpbare taal.

e) Mondelinge communicatie (tips)

Inschrijvingen

- Kies een rustige ruimte voor een inschrijving.
- Geef vanaf het begin uitleg over de schoolwerking (leermethodes, projecten, manier van communiceren met ouders,...).
- Is er tijd om de school te verkennen?
- Weten ouders wat van hen verwacht wordt?
- Maak ouders ook duidelijk wat ze van de school kunnen verwachten.
- Probeer voeling te krijgen met de gezinssituatie.
- Informeer of er vertrouwenspersonen zijn die bijvoorbeeld de inhoud van brieven mee kunnen verduidelijken.
- De eerste indruk is zeer belangrijk (vriendelijk, respectvol,...).

Oudercontacten

- Bouw een vertrouwensrelatie op vanaf het begin van het schooljaar, zodat het eerste individueel contact niet het eerste ontmoetingsmoment is.
- Nodig beide ouders uit, zeker voor boodschappen met minder goed nieuws. Zo ben je er zeker van dat beide ouders dezelfde informatie krijgen.
- Bereid je gesprek goed voor: wat wil ik bereiken met het gesprek?
- Ondersteun je boodschap met concrete voorbeelden en materialen.
- Gebruik geen vage termen.
- Neem de tijd om naar de ouders te luisteren.
- Probeer een evenwicht te vinden tussen luisteren en praten.
- Vermeld ook de positieve boodschappen.
- Vat regelmatig samen wat al gezegd is.
- Nodig ouders uit om vragen te stellen.
- Check of je boodschap begrepen is.
- Maak aan het einde een samenvatting en afspraken. Zet die eventueel op papier.
- Is het haalbaar om kinderopvang te organiseren tijdens een oudercontact?
- Stel je niet bevoogdend op, laat het een ontmoeting tussen gelijken zijn.
- Zeg aan ouders dat ze steeds een vertrouwenspersoon mogen meebrengen (b.v. vriendin, familie, buur, gezinsbegeleider, maatschappelijk assistent).
- Spreek met het schoolteam af om regelmatig positieve berichtjes te sturen.
- Neem je tijd bij een oudercontact. Ouders van jongeren met leerproblemen hebben hier nood aan.
- Sluit aan bij het taalgebruik van de ouders.
- Realiseer je dat alle ouders hun sterke kanten en hun trots hebben.
- Benadruk dat je graag met de jongere en de ouders wilt samenwerken.
- Laat ouders weten en voelen dat ze altijd welkom zijn.
- Vertel ouders dat je hen regelmatig zal contacteren en doe dit dan ook.

Infoavonden

- Kies relevante onderwerpen : studietoelagen, uitstappen,....
- Geef de kans om vragen te stellen indien iets niet duidelijk is.
- Voorzie eventueel een tolk of laat mensen vertrouwenspersonen meebrengen die kunnen vertalen.

Ouderraad

- Schakel de ouderraad in om voor anderen de drempel te verlagen (mensen uitnodigen, benaderen, aanspreken)
- Zorg ervoor dat een ouderraad geen besloten clubje wordt.
- Laat leden van de ouderraad herkenbaar zijn bij activiteiten.

Huisbezoeken

- Het is belangrijk dat je de mensen op hun gemak stelt wanneer je hun woning betreedt. Doe dit door iets positief te benoemen.
- Geef een moeder of vader vooral erkenning. Dit verhoogt hun zelfbeeld en dat doet echt deugd.
- Respect voor een levensstijl, een andere cultuur is belangrijk.
- Het is eveneens van belang om hen te laten voelen dat ze baas in eigen huis zijn en dat ze verantwoordelijk zijn voor hun eigen kinderen,
- Wees vriendelijk zodat je niet als een bedreiging wordt ervaren.
- Profileer jezelf niet als een expert of als iemand met macht. Ze moeten je beschouwen als gelijke. Alleen dan boek je vordering.

f) Andere initiatieven

- Maak (samen met ouders?) een schoolgids waarin het schoolreglement, de leerstof, activiteiten,... uitgelegd worden.
- Stel eens na schooltijd de bibliotheek, sportzaal, mediatheek open voor ouders en hun kinderen.
- Richt op school een ontmoetingsplaats in waar ouders terecht kunnen voor informatie, ondersteuning, training,... of gewoon een tasje koffie. Misschien kunnen er boeken, computers, documentatie ter beschikking zijn.
- Zorg voor kleine bedankjes bij ouderbijeenkomsten.
- Informeer gezinnen over sociale voorzieningen. Stel eventueel een kleine gids samen met relevante adressen van verschillende sociale diensten.
- Werk met 'happygrams' : 'succeskaarten' door de school zelf ontwikkeld, waarop (positieve) berichtjes kunnen verstuurd worden.
- Stel een nieuwsbrief op per maand voor de ouders. Op deze manier weten ze waar de school mee bezig is (tekeningen, foto's, activiteiten)
- Selecteer je leerkrachten in functie van je schoolbevolking.
- Bevorder een actieve participatie:
 - *informereren: de school informeert over uitstappen
→De ouders luisteren.
 - *verklaren: de school verklaart de keuze van een nieuwe wiskundemethode of legt de werking van het CLB uit.
→ Ouders luisteren en kunnen vragen stellen.
 - *observeren : de school organiseert een 'gezond ontbijt' voor ouders, leerkrachten en leerlingen.
→Ouders doen mee.
 - *participeren : ouders organiseren een debatavond rond drugs.
→ Ouders zitten zelf in het panel.
 - *besluiten voorbereiden : ouders nemen deel aan de werkgroep 'pesten'.
→ Samen met de school bereiden ze een beleidsplan voor.
 - *besluiten vormen : Het schoolreglement wordt aangepast.
→Ouders beslissen mee.

2.6.3 Wederzijdse verwachtingen bij ouders en school

De problemen die ontstaan bij verkeerd gestelde verwachtingen tussen ouders en school kunnen al voor een groot deel opgelost worden door de bovengenoemde acties ter verbetering van contact en informatie-uitwisseling. Problemen die diep geworteld liggen, zullen extra inspanningen vergen. Hierbij is het belangrijk respect te tonen voor de culturele identiteit en de maatschappelijke positie van de ouders. Soms kunnen zulke gesprekken best doorgaan op neutraal terrein omdat de school als locatie dan teveel het 'thuisvoordeel' beklemtoont. Uiteindelijke doel is het kunnen uitspreken van bepaalde verwachtingen die voor beide partijen aanvaardbaar zijn.

2.6.4 Investeren in onderwijsondersteunend gedrag

Dit is één van de lastigste opdrachten in het verbeteren van de ouderbetrokkenheid. Het kan overkomen als een afkeuren van de opvoeding en omgang met hun jongeren. Hierdoor kunnen vele weerstanden opgeroepen worden. Het vertrouwen tussen de school en de ouders moet dus heel groot zijn om deze hindernis te kunnen nemen.

2.7 Praktische tips die de ouderbetrokkenheid ten goede kunnen komen

Hiervoor verwijzen we naar de publicatie van VCOV (Vlaamse confederatie van ouders en ouderverenigingen = koepel van ouderverenigingen van het vrij onderwijs): ouderbetrokkenheid als hefboom naar gelijke onderwijskansen.

2.8 Ouderbetrokkenheid: enkele slotbedenkingen

*Werken aan ouderbetrokkenheid moet een aangelegenheid zijn van alle schoolparticipanten. Er moet een breed draagvlak zijn anders blijft het jammer genoeg bij goed bedoelde initiatieven die een stille dood sterven.

*Ouderbetrokkenheid als hefboom naar formele ouderparticipatie is de juiste weg. Hieruit groeit spontaan engagement tot meedenken en meewerken aan het schoolbeleid.

*Werken aan ouderbetrokkenheid is investeren op lange termijn! Resultaat op korte termijn willen boeken, is niet haalbaar en werkt frustraties in de hand.

*Wanneer een school werk maakt van ouderbetrokkenheid en daarbij specifiek de motivatie en leerprestaties van de leerlingen voor ogen houdt, kan er gesproken worden van werken aan gelijke onderwijskansen.

3. Leerlingbetrokkenheid en -participatie

3.1 Leerlingbetrokkenheid of -participatie?

Leerlingbetrokkenheid zijn alle initiatieven die de betrokkenheid tussen school, leerlingen en ouders versterken en onderbouwen. Een leerling die betrokken is of zich betrokken voelt, is gemotiveerd, stelt zich open, neemt waar op een intense manier, en ervaart betekenissen, maakt een grote mate van energie vrij, en ervaart een sterke voldoening. Betrokkenheid wordt bereikt in activiteiten die aansluiten bij het behoeft patroon en de exploratiedrang van de leerlingen.

Leerlingparticipatie betekent dat je leerlingen betreft bij de besluitvorming rond en de activiteiten in de school. Leerlingparticipatie krijgt vorm in: leerlingenraad, schoolkrantredactie, feestcommissie, schoolteams, leerlingmentoren, leerling-bemiddelaars, enzovoort.

Aangezien leerlingen heel wat uren op school doorbrengen, is het meegenomen dat de school ook rekening houdt met de mening van deze leerlingen. Zo wordt het samenleven op de school aangenamer en democratischer.

Leerlingen kunnen op heel wat manieren deelnemen aan het schoolgebeuren. In vele scholen is er bijvoorbeeld een schoolkrant of is er regelmatig een ontspannen praatuurkje tussen de leerlingen en hun klasleerkracht. Leerlingen kunnen ook meewerken met de leerlingraad, deelnemen aan thematische werkgroepen of de medeleerlingen informeren over beslissingen van de directie. Er bestaan tal van mogelijkheden om te participeren op school.

Het grote doel van leerlingparticipatie is een proces in gang te zetten waarbij leerlingen actief worden betrokken en 'eigenaar' worden bij het vormgeven van de eigen leer- en leefomgeving binnen de school.

3.2 Leerlingparticipatie: waarom?

Bij leerlingparticipatie gaat het niet om een leertheorie. Participatie is een pedagogische theorie of ontwikkelingstheorie. Maar het inzetten van participatie helpt wel om het leren van leerlingen te stimuleren. Participatie betekent dat de leerlingen (leren) zeggenschap (te) hebben in de besluitvormingsprocessen rond die activiteiten in de school die hun direct aangaan. Dat kan hun eigen leerproces zijn. Dat kan de directe leeromgeving van de klas zijn. Dat kan de hele schoolomgeving zijn.

Er zijn twee voorwaarden nodig om te kunnen spreken over leerlingparticipatie. De eerste is wanneer leerlingen een vorm van zeggenschap hebben over hun omgeving, wanneer ze echte keuzes hebben die voor hen 'kloppen'. Een tweede is dat leerlingen een relatie ervaren met hun omgeving: leerlingen moeten zich geaccepteerd weten, weten dat ze erbij horen, het gevoel hebben welkom te zijn. Leerlingparticipatie is alleen mogelijk wanneer beide voorwaarden vervuld zijn. Beide voorwaarden hangen ook nauw samen. Ze kunnen niet zonder elkaar. Zeggenschap zonder relatie zal leiden tot egotripperij. Relatie zonder zeggenschap gaat meer over gehoorzaamheid. Beide voorwaarden zullen elkaar versterken. Beide voorwaarden vragen ook om competenties van de leerlingen. En om een context waarin beide voorwaarden als betekenisvol worden ervaren en niet alleen als een activiteit op zichzelf.

3.3 Leerlingparticipatie: hoe?

3.3.1 Vier Veronderstellingen

Om participatie vorm te geven zal er regelmatig sprake zijn van overleg of dialoog met de leerlingen, waarin die hun persoonlijke kwaliteiten 'vrij' kunnen inzetten.

Daarbij wordt er uit gegaan van vier veronderstellingen:

1) Participatie gaat ervan uit dat leerlingen gezien worden als medebewoners van een school, niet als bezoekers. En dat nu (leren) participeren later burgers zal opleveren die ook in staat zijn te participeren in de maatschappij.

- 2) Participatie gaat ervan uit dat leerlingen er baat bij hebben wanneer ze leren hun meningen, opvattingen en oplossingen in te brengen. En als ze dat op school leren, dat ze dan ook beter in staat zijn dat elders te doen.
- 3) Participatie gaat ervan uit dat leerlingen meer baat hebben bij dialogen dan bij monologen ten behoeve van hun eigen ontwikkeling. Met participatie zal er een sterkere sociale, morele, intellectuele en emotionele ontwikkeling plaatsvinden. En hoe 'echter' de participatie vorm krijgt (vanuit de identiteit en overtuigingen van leerlingen), hoe groter de invloed zal zijn op de leerlingen.
- 4) Participatie gaat ervan uit dat leerlingen die actiever participeren, ook actiever betrokken zijn bij hun eigen leerproces. Er zal een beter leerklimaat ontstaan, dat effectiever zal zijn. Leerlingen zullen immers gemotiveerder leren wanneer oplossingen voor problemen hun oplossingen zijn.

3.3.2 Mogelijke manieren om leerlingen bij schoolontwikkeling te betrekken

a) Leerlingenraad of -parlement

De oprichting van een leerlingenraad is verplicht tenzij het schoolreglement reeds een vorm van leerlingenparticipatie garandeert of tenzij minder dan 10 % van de leerlingen erom vraagt. Om dit te weten te komen, kan je een enquête houden.

Het voordeel van een leerlingenraad is, dat leerlingen op die manier een formele spreekbuis hebben naar de directie toe.

Een leerlingenraad volgt de regels van de democratie. De raad wordt door de leerlingen verkozen. Er zetelen alleen maar leerlingen in de leerlingenraad.

De raad verleent advies over alle onderwerpen die de leerlingen rechtstreeks aanbelangen.

b) Schoolraad

Naast de leerlingenraad kunnen leerlingen ook betrokken worden bij de werking van de schoolraad. De schoolraad is samengesteld uit ouders, leerkrachten, leerlingen en lokale vertegenwoordigers van sociale, economische en culturele milieus. De leden worden ofwel verkozen ofwel voorgedragen door de groep die je vertegenwoordigt. De bevoegdheden van de schoolraad zijn drieledig. De schoolraad heeft rechten en plichten inzake informatie en communicatie: de schoolraad krijgt zelf informatie maar moet ook zelf communiceren over de eigen werking. Zo blijven alle personeelsleden, ouders en leerlingen op de hoogte van de standpunten die de schoolraad inneemt. Daarnaast heeft de schoolraad een adviesbevoegdheid (bijv. over het studieaanbod, het leerlingenvervoer, ...) en een overlegbevoegdheid (bijv. over het schoolreglement, het schoolwerkplan, ...). De eindbeslissing blijft wel steeds bij het schoolbestuur liggen.

c) Opmaken van een nieuwsbrief

Door een nieuwsbrief waarin je thema's belicht die jongeren aanbelangen en interesseren kan je de betrokkenheid verhogen. Wanneer deze nieuwsbrief wordt opgemaakt door de leerlingen zelf, is dit een surplus. Ze schrijven in eigen woorden neer wat zij belangrijk achten en willen medelen aan alle leerlingen.

c) Rondleiding geven op de opendeurdag

Je kan leerlingen vragen om te helpen op een opendeurdag. Zij kunnen toekomstige leerlingen rondleiden in de school en ze alle belangrijke informatie meegeven. Ze kunnen misschien zelfs een onthaalfolder maken met hierin alle interessante weetjes voor leerlingen. Het schoolreglement kan hier op een eenvoudige manier in toelicht worden, er kan "reclame" gemaakt worden voor de leerlingenraad, etc. Zo heb je vanaf het begin de leerlingen al mee en krijgen ze laagdrempelig alle informatie die ze moeten weten.

Ook het Departement Onderwijs heeft een onderzoek gedaan naar leerlingparticipatie nl. "Leerlingparticipatie nader bekeken", "Alles wat je moet weten over leerlingparticipatie". Meer hierover vind je de website :

www.vlaanderen.be/nl/publicaties/detail/leerlingenparticipatie-nader-bekeken-een-kwalitatief-en-kwantitatief-onderzoek-naar-de-betekenis-en-het-belang-van-participatie

Ook de Vlaamse scholierenkoepel geeft heel wat vorming over leerlingenparticipatie, de oprichting van leerlingenraden, etc. Meer informatie vind je op hun website www.scholierenkoepel.be.

3.4 Leerling versus leerkracht

Leerkrachten hebben het goed voor met hun leerlingen. Ze steken er veel van hun tijd en energie in. Te veel, zeggen sommigen. De werkdruk is hoog; leerlingen zijn moeilijk te motiveren; zijn nauwelijks meer tot werken aan te zetten; komen regelmatig te laat; spijbelen; zijn brutaal en dreigen zelfs met geweld.

Ook leerlingen hebben het goed voor met hun leerkrachten. Hun klacht is echter dat ze zich niet altijd serieus genomen voelen; dat er geen contact is en dat de leerkrachten niet 'echt' zijn.

Door leerlingparticipatie kan die kloof tussen leerlingen en leerkrachten gedicht worden.

Leerlingparticipatie vraagt naast schoolbeleid, om vaardigheden van leerkrachten.

Leerlingparticipatie vraagt om een uitbreiding van het leerkrachtenrepertoire, maar ook om visie. Daarbij gaat het erom dat leerlingen binnen de school daadwerkelijk verantwoordelijkheid kunnen nemen en bewuste keuzes kunnen maken. Keuzes die 'vrij' zijn, in die zin, dat ze kloppen met wie ze zijn of willen zijn, met hun eigen 'authenticiteit'. Daarbij kunnen ze onder ogen zien wat hun kwaliteiten, maar ook wat hun valkuilen zijn. Dit vraagt om reflectie. Leerlingen hebben hun leerkrachten nodig om dit te leren.

Werkpunten/ tips voor leerkrachten:

- goede relatie leerlingen-leerkrachten: discipline zonder dat de leerlingen bang moeten zijn;
- leerlingen moeten ernstig genomen worden in hun leefwereld;
- sterke betrokkenheid van de leerkrachten;
- doelmatigheidsbeleving: leerkrachten moeten er zich van bewust zijn dat zij ontwikkeling kunnen bewerkstelligen

3.5 Leerlingparticipatie: kwaliteit

De leerling is de maat voor kwaliteit.

Goede kwaliteitszorg op scholen hoort in eerste instantie te gaan over de kwaliteit van leren en onderwijzen.

Omgaan met verschillen

Wat zegt de school zelf over de kwaliteit van leren en onderwijzen?

De meeste scholen hebben een eigen visie op leren. Die heeft consequenties voor de aanpak.

Wat zegt de leerling?

Wat goed is voor de ene leerling, werkt voor de andere juist niet. Leerlingen zijn gelukkig heel verschillend.

Ze hebben verschillende kwaliteiten en verschillende leerstijlen. Daar rekening mee houden is ook kwaliteit.

De meerwaarde van de school

Misschien zou je kwaliteit nog het beste kunnen omschrijven als de meerwaarde die de school oplevert voor de lerende leerling. Kwaliteit betekent dat de school er toe doet, onmisbaar is, dat het onderste uit de kan wordt gehaald, dat de leerling dat merkt en de zin ervan inziet. Leren is geen vrijblijvende bezigheid. Een goede school zorgt ervoor dat de schooltijd welbested is en dat de leerling zijn leven lang plezier heeft van het geleerde.

De vragen 'Doen we de goede dingen?' en 'Doen we die goed?' worden voortdurend gesteld. Vanzelfsprekend komt daarachter de vraag 'Hoe weten we dat?'. Daarover hebben leerlingen heel wat te zeggen.

De antwoorden helpen bij het beantwoorden van de laatste, meest essentiële vraag 'Wat gaan we nu doen?' Leerlingen denken daar graag over mee. De dialoog is geboren. 'Win Win' voor alle partijen.

3.6 Leerlingparticipatie/betrokkenheid: enkele slotbedenkingen

Leerlingen voelen zich serieus genomen en meer betrokken bij het leerproces. Ze gaan daardoor beter presteren. Leerkrachten zijn trots op leerlingen die willen meedenken, die uitstralen dat ze leren belangrijk vinden en die zinnige dingen zeggen over hun leerproces. Het motiveert hen om steeds weer aan verbetering te werken. De directie krijgt meer zicht op wat er speelt en kan daardoor processen effectiever ondersteunen en goede voorzieningen treffen. De inspectie zal de aanpak zeker als zeer positief beoordelen.

Bovenal ontstaat er in de school een uitdagend klimaat van leren en daar gaat het natuurlijk om.

Maar vanzelf gaat het niet!

Het inzetten van een leerlingenraad heeft alleen succes als alles goed is overdacht, voorbereid en gecommuniceerd. Een school moet onvoorwaardelijk kiezen voor deze aanpak en zorgen voor goede randvoorwaarden voor leerkrachten en leerlingen.

Leerlingen hebben training en informatie nodig om goed met leerkrachten over leerprocessen te kunnen overleggen. Meedenken moet interessant zijn en blijven. Resultaten zijn belangrijk.

Leerkrachten moeten leren om vertrouwen te krijgen in de kwaliteit en goede bedoelingen van de leerlingen door wie ze benaderd worden. Er mag geen klimaat van afrekenen ontstaan. En er mag in het begin natuurlijk niet al te veel mislukken, want goodwill is snel weer verspeeld.

4. Didactisch materiaal

4.1 Documentatiecentrum Atlas Turnhout

Het provinciaal documentatiecentrum Atlas (DocAtlas) is een documentatie- en leermiddelencentrum, gespecialiseerd in Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs, mondiale vorming en interculturaliteit. Leerkrachten, studenten, vormingswerkers en alle andere geïnteresseerden kunnen er didactisch materiaal en documentatie in alle vormen ontlenuen.

DocAtlas organiseert ook vormingen over het gebruik van de leermiddelen Nederlands voor anderstaligen, intercultureel onderwijs en mondiale vorming en over de materialen die verenigingen en organisaties op weg helpen bij processen van interculturalisering.

DocAtlas Turnhout heeft ook een Leerhoek Nederlands, een plek waar volwassen anderstaligen materiaal om thuis Nederlands te leren, kunnen ontlenuen en uitproberen.

DocAtlas, Grote Markt 44, 2300 Turnhout, 014 72 40 20, turnhout@docatlas.be, www.docatlas.be

4.2 Huis van het Nederlands

Nederlands leren? Het kan! Het Huis van het Nederlands helpt je op weg.

Mensen die het Nederlands nog niet of nog niet voldoende onder de knie hebben en het graag willen leren, kunnen hier terecht. In het Huis van het Nederlands bekijken ze samen met die persoon welke cursus het beste bij hem/haar past.

Huis van het Nederlands, Renier Sniedersstraat 62-64, 2300 Turnhout, 014 42 06 69 en 0489 11 74 39, hvn_turnhout@prismavzw.be, www.hvnprovant.be

4.3 Vlaamse Tolkentelefoon

Wat als er plots een anderstalige ouder op school staat om te praten? Dan kan de telefonische tolkdienst 'Vlaamse Tolkentelefoon' u verder helpen. Alle scholen kunnen gratis van deze dienst gebruik maken. U belt en legt de situatie uit en meestal is er onmiddellijk een tolk beschikbaar in de taal die u wenst. U kan ook op voorhand een tolk reserveren.

Vlaamse Tolkentelefoon, Toekomststraat 35, 1080 Sint-Jans-Molenbeek, 02 208 06 11,
stvtolkentelefoon@integratie.be, www.integratie-inburgering.be

4.4 Agentschap Integratie & Inburgering

Het Agentschap Integratie & Inburgering werkt aan een samenleving die positief omgaat met diversiteit en waarin etnisch-culturele minderheden volwaardig deelnemen aan het maatschappelijk leven. Ze spannen zich in voor een samenleving waarin alle mensen met elkaar omgaan in openheid en met respect voor ieders eigenheid. Ze streven er naar dat voorzieningen en instellingen een actieve openheid en respect hebben voor de eigenheid en de diversiteit van iedereen. Zij streven er naar dat etnisch-culturele minderheden volwaardig betrokken worden om mee te denken, mee te praten en mee te beslissen.

Agentschap Integratie & Inburgering, Sint-Antoniussstraat 62-64, 2300 Turnhout, Tel. 014 42 06 69,
onthaalbureau@prismavzw.be, www.prismavzw.be

4.5 Links op de computer en meer lezen?

www.klascement.net/ware

www.armoede.be

www.steunpuntico.be

www.margoo.be

www.worldlingo.com

www.kruispuntmi.be/thema/gelijke-onderwijskansen/ouderbetrokkenheid

www.klasse.be/leraren

www.klasse.be/leraren/8032/zes-tips-voor-mondelinge-communicatie-met-anderstalige-ouders/#.UIZrNxAgxn4

www.samenlevingsopbouw.be/site/images/PDF/brochure_kansarmoede_onderwijs.pdf

5. Bronnen

“Ouders op school en thuis” : onderwijskundig onderzoek in opdracht van de Vlaamse minister van onderwijs en vorming door Jef Verhoeven, Koen Stassen (KUL) en Geert Devos, Véronique Warmoes (Vlerick School), 2003

Leerlingparticipatie, isisq5magazine 03, katern 3, 2005

“Schriftelijke communicatie tussen ouders en school: over knelpunten en oplossingen.” Kamileon Schoolopbouwwerk Leuven

“De communicatie met kansarme ouders verbeteren” door Bruinjé, Van Hoof, Maesmans & Cochet, Basis, 28 juni 2003

De signaallijst kansarmoede van Gelijke Kansen-Onderwijs Stad Turnhout
Vorming "leraren in gesprek met kansarme ouders" Ehsal Brussel, maart '04
Ouderbetrokkenheid als hefboom naar Gelijke Onderwijskansen, VCOV Leuven
Schoolwerkplan KA Geel, versie 18/11/2003

Decreet 2/4/2004 Participatie op school
<http://www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=13504>

Autar, K. e.a., Ouders en school. Strategieën voor versterking van de relatie tussen ouders en school. Alphen aan den Rijn, 1996.

Haerden, H. & Janssen, D. (red.), Pedagogische preventie, Garant, Leuven. 1995.

Vranken, J., De Boyser K., Dierckx D., Armoede en sociale uitsluiting. Jaarboek 2003, Acco, Leuven, 2003.

Verhoeven J., Stassen K, Devos G., Warmoes V., "Ouders op school en thuis". brochure Ministerie Vlaamse Gemeenschap, 2003.

Participatiedecreet: moeten ouders zwijgen? Over ouderparticipatie in een nieuwe versnelling. Klasse voor ouders 67, maart 2003, www.klasse.be

Ouders scannen de school. Tevredenheid van ouders over school: de meningen zwart op wit. Klasse 66, februari 2003, www.klasse.be

6. Tot slot

Zijn er nog tips, bruikbare ervaringen of ontbreekt er een document volgens u, aarzel niet ons te contacteren! We zoeken samen naar verbetering!

Stad Turnhout
Gelijke Kansen – Onderwijs
Campus Blairon 200
2300 Turnhout
014 40 96 31
onderwijs@turnhout.be
www.turnhout.be